

Jyrsijämyrkyt – ohje kaupalle

Jyrsijämyrkkysten myynti

Jyrsijämyrkyt ovat biosidivalmisteita. Niiden myyminen ei edellytä tutkintoa.

Jyrsijämyrkyt ovat biosidivalmisteita, jotka vaativat Tukesin hyväksymisen ennen kuin niitä voi asettaa saataville markkinoilla Suomessa. Muita kuin Tukesin hyväksymiä valmisteita ei saa myydä tai hankkia käytettäväksi verkkokaupasta. Hyväksytyjen valmisteiden myyntipäällyksestä löytyy Tukesin lupanumero.

Jyrsijämyrkkysten ostaminen

Osa jyrsijämyrkyistä on rajoitettu vain ammattikäyttöön. Tällaisia valmisteita ei saa luovuttaa muille kuin ammattikäyttäjille. Jälleenmyyjien tulee varmistaa, että ammattikäyttöön rajoitettu jyrsijämyrkkövalmiste myydään tai luovutetaan vain ammattikäyttäjälle.

Ammattikäyttäjät ovat:

- Tuholaihorjujan tutkinnon suorittaneet henkilöt tai
- Kasvinsuojelututkinnon suorittaneet henkilöt, jotka torjuvat jyrsijöitä omassa maataloustoiminnassaan.

Suppea kasvinsuojelututkinto metsänhoidossa ja puunkorjuussa ei oikeuta ammattikäyttöön rajoitettujen jyrsijämyrkkysten ostamiseen.

Tukesin linjauksen mukaan riittää, että myyjät tarkastavat ammattikäyttövalmisteiden ostajilta, että heillä on joko tuholaihorjujan tutkinto tai kasvinsuojelututkinto. Sitä ei siis tarvitse tarkistaa, onko henkilöllä omaa maatilaa tai maataloustoimintaa.

Tuholaistorjujien tutkinnon suorittaneet henkilöt on lueteltu Tukesin tuholaihorjujan tutkintorekisterissä (<https://tukes.fi/asiointi/rekisterit/biosidit>). Kasvinsuojelututkinnon suorittaneista henkilöistä ei ole julkista rekisteriä.

Henkilö, joka on suorittanut kasvinsuojelututkinnon, mutta jolla ei ole omaa maataloustoimintaa, ei saa kemikaalilain mukaan käyttää ammattikäyttöön rajoitettuja jyrsijämyrkköjä. Kasvinsuojelututkinnon suorittaneet henkilöt eivät myöskään saa myydä jyrsijämyrkköjä henkilöille, joilla ei ole kasvinsuojelututkintoa. Jos kasvinsuojelu-urakoitsija tekee jyrsijätorjuntaa muiden tiloilla, on hänen suoritettava tuholaihorjujan tutkinto.

Ammattikäyttöön rajoitettujen valmisteiden luovuttaminen muille, kuin ammattikäyttäjille, perustuu jyrksijämyrkytehoaineiden täytäntöönpanoasetuksiin. Rajoitus on mainittu jyrksijämyrkyvalmisteen myyntipäällyksessä ja SPC:ssä eli valmisteyhteenvedossa. Molemmat löytyvät jyrksijämyrkyvalmisteen kohdalta Tukesin biosidirekisteristä. Myyntipäällysmarkinnat ovat jyrksijämyrkyvalmistepakkauksen päällä.

Ohjeeksi myyjälle

Kun asiakkaat ostavat jyrksijämyrkyä, kannattaa asiakkaille kertoa, että jyrksijämyrkyä on tarkoitus käyttää vasta viimeisenä keinona. Jyrksijöiden tuloa pihapiiriin ja rakennuksiin kannattaa ennaltaehkäistä poistamalla kaikki jyrksijöille kelpaava ruoka ja pitämällä pihapiiri siistinä, niin että sieltä ei löydy suoja- tai pesäpaikkoja jyrksijöille. Jyrksijöitä voi torjua myös mekaanisilla tappoloukuilla. Jos asiakas haluaa käyttää jyrksijämyrkyä, kannattaa tähdentää käyttöohjeiden lukemista ja noudattamista ja muistuttaa siitä, että myrkyjen käytön aikana kissat, koirat ja muut lemmikit tulee pitää kiinnikettyinä ja että myrkyjen käytöstä tulee informoida myös naapurissa asuvia kissojen ja koirien omistajia.

Tietoja jyrksijämyrkyistä

Biosidivalmisteita säädellään biosidiasetuksella (528/2012) ja kemikaalililla (599/2013).

Antikoagulantit

Suurin osa Suomen markkinoilla olevista jyrksijämyrkyistä sisältää tehoaineena antikoagulanttia, eli veren hyytymistä estävää ainetta. Antikoagulantit tappavat jyrksijät noin viikon kuluessa tappavan annoksen syömisestä. Antikoagulanttitehoaineita on hyväksytty EU:ssa kahdeksan ja niistä Suomessa on käytössä tällä hetkellä viisi. Antikoagulantit voidaan jakaa kolmeen ryhmään niiden pysyvyyden, myrkyllisyyden ja resistenssin suhteen. Eri tehoaineille on hieman erilaiset riskinhallintatoimet, joten siksi niitä ei voi käsitellä yhtenä ryhmänä.

Suomessa on markkinoilla vain yksi ensimmäisen polven antikoagulantti, kumatetralyyli. Vain kaksi valmistetta (Racumin Pasta P ja Racumin Foam) sisältää kumatetralyyliä. Molemmat on tarkoitettu vain ammattikäyttöön. Jälkimmäinen on kontaktimyrky, jonka tehoainepitoisuus on korkeampi, kuin syötäväksi tarkoitetuissa syöteissä. Jyrksijöiden ei ole tarkoitus syödä vaahtomaista valmistetta, jota laitetaan jyrksijöiden kulkureittien ympärille. Vaahto tarttuu jyrksijöiden turkkiin, josta ne nuolevat sen pois. Vaahto on tarkoitettu käytettäväksi erityisen hankalissa paikoissa, joten sitä käytetään tehostamaan syöteillä tehtävää jyrksijätorjuntaa.

Toisen polven antikoagulantit jaetaan kahteen ryhmään, eli vähemmän ja enemmän myrkylliset ja pysyvät tehoaineet. Vähemmän potentteihin aineisiin kuuluvat difenakumi ja bromadioloni, jotka ovat molemmat markkinoilla Suomessa. Kumpaakin myydään monella eri kauppanimellä. Valmisteet löytyvät Tukesin julkisesta biosidirekisteristä (<http://biosidit.tukes.fi>), josta voi hakea valmisteita tehoaineen nimen perusteella. Kaikki difenakumi- ja bromadiolonivalmisteet on hyväksytty vain ammattikäyttöön, koska niiden pitoisuusraja (0,005 %) ylittää lisääntymisvaaraluokituksen rajan 0,003 %. Kuluttajille ei voi hyväksyä lisääntymisvaaralliseksi luokiteltuja valmisteita.

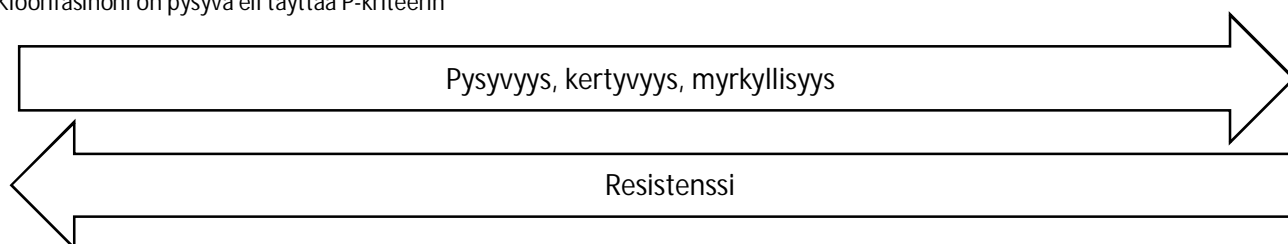
Kaikkein myrkyllisimpiä, pysyvimpä ja kertyvimpiä tehoaineita ovat brodifakumi, difetialoni ja flokumafeeni. Näistä kaksi ensimmäistä ovat tällä hetkellä markkinoilla Suomessa. Myrkyllisyyden takia näitä tehoaineita voidaan käyttää lisääntymisvaaran luokitusrajaa alemmissa pitoisuuksissa ja siksi ne on voitu hyväksyä myös kuluttajille. Molempia tehoaineita myydään useilla eri kauppanimillä ja ne kannattaa katsoa biosidirekisteristä.

Antikoagulanttitehoaineet johtavat aina muiden eläinten altistumiseen, vaikka niitä käytetään käyttöohjeiden mukaan. Käyttöohjeiden vastainen käyttö lisää muiden eläinten altistumista. Muut eläimet altistuvat antikoagulanteille, kun ne syövät myrkyttyneitä jysijöitä. Jysijät eivät kuole heti, eivätkä ne hakeudu veden äärelle tai koloihin kuolemaan, vaan jatkavat elämistä normaalisti ainakin muutamia päiviä myrkytymisen jälkeen. Antikoagulantti siirtyy petoeläimiin tai haaskansyöjiin, kun ne syövät myrkyttyneitä eläviä tai kuolleita jysijöitä. Suomessa muiden eläinten altistuminen on yleistä, yli 80 % tutkituista eläimistä sisälsi antikoagulanttien jäämiä. Tutkittuja eläimiä olivat mm. kettu, supikoira, kissa, kärppä, lumikko, haukat, pöllöt ja varislinnut. Jäämät muissa eläimissä jäävät alhaisiksi, eivätkä yleensä akuutisti tapa muita eläimiä. Jäämien pitkäaikaisvaikutuksia luonnonvaraisissa eläimissä ei ole tutkittu.

Antikoagulanttitehoaineet

	Ensimmäisen polven antikoagulantit	Toisen polven antikoagulantit	Toisen polven antikoagulantit
Tehoaineet	kumatetralyyli kloorifasinoni varfariini	bromadioloni difenakumi	brodifakumi difetialoni flokumafeeni
Syöntikertojen määrä	useita	enemmän kuin yksi	yksi
Pysyvyys, kertyvyys, myrkyllisyys	myrkyllisiä, eivät pysyviä ja kertyviä ¹	myrkyllisiä, pysyviä ja kertyviä	myrkyllisiä, erittäin kertyviä, erittäin pysyviä
Säilyy elimistössä	muutamia päiviä	useita kuukausia	useita kuukausia
Resistenssi	yleistä Euroopassa	yleistä Euroopassa	ei ole havaittu

¹ Kloorifasinoni on pysyvä eli täyttää P-kriteerin

Alfakloraloosi

Antikoagulanttien lisäksi Suomessa on markkinoilla tällä hetkellä vain yksi toisella tavalla vaikuttava tehoaine. Alfakloraloosi on akuuttimyrkky, joka on hyväksytty vain hiiren torjuntaan sisätiloissa. Se tappaa hiiret 10-20 minuutissa. Alfakloraloosia saavat käyttää sekä kuluttajat, että ammattilaiset. Markkinoilla on tällä hetkellä kaksi valmistetta, joista toista myydään useilla kauppanimillä. Valmistet löytyvät biosidirekisteristä.

Alfakloraloosin ei pitäisi olla kertyvä eikä pysyvä. Siitä huolimatta eläinlääkärit ovat epäilleet alfakloraloosin aiheuttaneen kissojen myrkytyksiä, mahdollisesti siten, että kissat ovat syöneet alfakloraloosilla myrkytetyn hiiren. Alfakloraloosille ei ole olemassa vastamyrkkyä.

Lisää tietoja

Kemikaalilaki 599/2013

Valtioneuvoston asetus 418/2014

Laki kasvinsuojeluaineista 1562/2011 (kasvinsuojelututkinto 10 §)

Jyrsijämyrkytehoaineiden täytäntöönpanoasetukset (EU) 2017/1376, 2017/1377, 2017/1378, 2017/1379, 2017/1380, 2017/1381, 2017/1382, 2017/1383

<https://tukes.fi/kemikaalit/biosidit/jyrsijamyrkyt1>

<https://tukes.fi/kodin-ja-puutarhan-tuholaiset/jyrsijamyrkyt>